

İDARİ YARGILAMA USULÜ HUKUKU

Türkiye Barolar Birliği Stajyer Avukat Eğitimi / 25.03.2021

Av. Arb. Dr. Y. Burak ASLANPINAR

e-posta: burak@aslanpinar.com

web: www.aslanpinar.com

İDARİ YARGIDA AÇILAN DAVA SAYISI

- 2019 yılı Adli İstatistiklerine göre bir yılda idare mahkemelerinde açılan dava sayısı 237.805, vergi mahkemelerinde açılan dava sayısı 101.804.
- Her aktif avukata, yılda 2-3 dosya düşüyor.

İDARİ YARGININ İŞLEVİ

- Hukuk düzenini korumak (düzenleyici işlemlerin iptali)
- Bireyi idare karşısında korumak

İDARİ YARGI DENETİMİNİN KAPSAMI

T.C. Anayasası md. 125/4: «**Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz.** Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, **idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez.»**

İDARİ YARGI DENETİMİNİN KAPSAMI

- ❖ İYUK md. 2/2: «İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; **yerindelik denetimi yapamazlar**, yürütme görevinin kanunlarda ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.»

İDARİ YARGILAMADA YARGILAMA İLKELERİ

- Kanuni hakim ilkesi
 - Adil yargılanma hakkı
 - Hukuki dinlenilme hakkı
 - Usul ekonomisi
 - Eşitlik ve aleniyet
- ➡ Re'sen araştırma ilkesi
 - ➡ Yazıllık ilkesi

İDARİ YARGILAMADA MAHKEMELER

- Danıştay
- İstinaf Mahkemeleri (Bölge İdare Mahkemeleri)
- İdare Mahkemeleri
- Vergi Mahkemeleri

İDARİ YARGILAMA MAHKEMELERİ

- **DANIŞTAY**

- ❖ Cumhurbaşkanı kararlarına,
- ❖ Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere,
- ❖ Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve **ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemler**,
- ❖ Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere

İDARİ YARGILAMA MAHKEMELERİ

- **DANIŞTAY**

- ❖ Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere
- ❖ Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine
Karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları
- ❖ Tahkim yolu öngörülmeven kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar.

İDARİ YARGILAMA MAHKEMELERİ

- **VERGİ MAHKEMELERİ**

- ❖ Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar ile bu konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davalar,
- ❖ Diğer kanunlarla verilen işler.

İDARİ YARGILAMA MAHKEMELERİ

İDARE MAHKEMELERİ

Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki:

- a) İptal davalarını,
- b) Tam yargı davalarını,
- c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklardan hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idarî sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları,
- d) Diğer kanunlarla verilen işleri,
Çözümler.

İDARİ YARGIDA DAVA TÜRLERİ

İYUK Madde 2 – 1. *İdari dava türleri şunlardır:*

- a) İdarî işlemler hakkında **yetki, şekil, sebep, konu ve maksat** yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan **iptal davaları**,*
- b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan **tam yargı davaları**,*
- c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.*

İDARİ YARGIDA DAVA TÜRLERİ

- **İPTAL DAVASI**

- İdari yargıya özgü, objektif bir davadır. Hakkın telafisi değil, idarenin hukuka uygun hareket etmesi amaçtır.
- Talep, işlemin iptali / hukuki varlığına geçmişe dönük olarak son verilmesidir.
- İşlemin hukuka aykırı olduğu, hukuka uygunluk karinesinin çürütülmesi gerektiği iddiasıyla açılır.

Sonuç: İşlemin yapıldığı andan itibaren hükümsüz hale gelmesi, hukuka uygunluk karinesinin ortadan kalkmasıdır.

İDARİ YARGIDA DAVA TÜRLERİ

► TAM YARGI DAVASI

- Zararın kaynağı idari işlem ve eylem olmalıdır.
- İdarenin fiili kusurlu olmalıdır.
- İdari eylem ve işlem nedeniyle bir zarar oluşmalıdır.
- Fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır.
- Talep konusu, uğranılan zararın tazminidir.
- Sonuç, davacının uğradığı maddi ve/veya manevi zararın tazminidir.

İDARİ YARGIDA İLK İNCELEME

- *Dilekçeler üzerine ilk inceleme:*
- **Madde 14**
 - Görev ve yetki
 - İdari Merci Tecavüzü
 - Ehliyet
 - Kesin ve yürütülmesi gereken işlem
 - Dava açma süresi
 - Husumet
 - Dilekçenin 3 ve 5. maddelere uygun olup olmadıkları

İDARİ YARGIDA İLK İNCELEME

□ Ehliyet

- ❖ Objektif ehliyet (Taraf ve dava ehliyeti)
- ❖ Subjektif ehliyet (Menfaat ihlali)
 - ❖ Menfaat ihlali yoksa dava hakkı da yoktur

İDARİ YARGIDA İLK İNCELEME

- ❑ Kesin ve yürütülmesi gereken (icrai) işlem
- Kesin ve İcrai Nitelikte Olmayan İşlemler

Örnekler

- Hazırlık işlemleri
- Görüş bildiren işlemler
- Bilgi verici işlemler
- Yönetimin iç yapısı ve işleyişi ile ilgili işlemler

İDARİ YARGIDA İLK İNCELEME ÜZERİNE VERİLECEK KARARLAR

- Dilekçe incelemesi (Dilekçenin Reddine) – İYUK 3. ve 5. madde
- Görev (Adli yargı görevli ise davanın reddine- İdari yargı ise görevli yere gönderilmesine)
- Yetki (Yetkili yere gönderilmesine)
- İdari Merci Tecavüzü (Görevli idari merciye tevdi kararı)
- Ehliyet (Davanın reddine)
- Kesin ve yürütülmesi gereken işlem (Davanın reddine)
- Dava açma süresi (Davanın reddine) – İYUK 7. madde
- Husumet (Gerçek hasma tebliğ)

İDARİ YARGIDA DİLEKÇELER TEATİSİ

Dava dilekçesi

Birinci savunma

Savunmaya cevap

İkinci savunma

DAVA AÇMA SÜRELERİ

- *Dava açma süresi:*
- **Madde 7 – 1.** Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde **Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.**
- 2. Bu süreler;
- a) İdari uyuşmazlıklarda; **yazılı bildirimin yapıldığı,**
- b) Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda: Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;
- Tarihi izleyen günden başlar.

İDARİ MAKAMLARIN SÜKUTU

- **İdari makamların sükutu:**
- Madde 10 – 1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için **idari makamlara başvurabilirler.**
- 2. **Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.** İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler.

İDARİ MAKAMLARIN SÜKUTU

- **Üst makamlara başvurma:**
- **Madde 11 – 1. İlgililer tarafından *idari dava açılmadan önce, idari işlemi kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.***
- **2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.**
- **3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.**

YÜRÜTMENİN DURDURULMASI

İYUK Madde 27- «Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde **telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması** şartlarının **birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.** Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir.»

YÜRÜTMENİN DURDURULMASINA İTİRAZ

- Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine kararın tebliğini izleyen günden itibaren **yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir.** İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

YENİDEN YÜRÜTMENİN DURDURULMASI TALEBİ

İYUK Madde 27- «**Aynı sebeplere dayanılarak** ikinci kez yürütmenin durdurulması isteminde bulunulamaz.»

TEMYİZDE/İSTİNAFTA YÜRÜTMENİN DURDURULMASI

- **Temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulması:**
- Madde 52 – 1. Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay **kararlarının yürütülmesini durdurmaz**. Ancak, bu kararların teminat karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.
- 2. İptal davalarında teminat istenmeyebilir.
- 3. İdareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz.
- 4. Temyiz ve istinaf incelemesi sırasında yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar kesindir.
- 5. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.

KARARLAR

- Davanın reddine
- Davanın kabulü ile işlemin iptaline
- İncelenmeksizin red (örneğin kesin ve yürütülmesi gereken işlem olmadığı)
- Karar verilmesine yer olmadığına (örneğin feragat)
- Dava dilekçesinin iptaline (Yalnız öleni ilgilendiren davalarda davacının ölümü)
- Davanın açılmamış sayılması (davacıya tebligat yapılamaması, harç ve posta ücreti)

KARARDAKİ MADDİ YANLIŞLIKLARIN DÜZELTİLMESİ

- İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddialarındaki hatalar
(Harf hataları, rakam hataları, tarih hataları vb).
- Hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıkları

DİKKAT

Düzeltilme istenmesi kanun yolu başvuru süresini durdurmaz veya kesmez.

KARAR TAVZİHİ

- Hüküm fıkrası yeterince açık değilse
- Kararda birbirine aykırı hüküm fıkraları yer alıyorsa

DİKKAT

Açıklama istenmesi kanun yolu başvuru süresini durdurmaz veya kesmez.

KARARLAR

İlk derece tarafından verilen ve kanun yolu kapalı kararlar-
KESİN KARARLAR

- Konusu (2020 ve 2021 yılı için) 7.000 TL'yi geçmeyen;
 - a) Vergi davaları
 - b) İdari işlemlere karşı açılan iptal davaları
 - c) Tam yargı davaları
- hakkında verilen kararlar kesindir.

KANUN YOLLARI

- **Olağan Kanun Yolu** ➔ **Olağanüstü Kanun Yolu**
 - İstinaf
 - Temyiz
- Yargılamanın Yenilenmesi
 - Kanun Yararına Temyiz

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **İSTİNAF**

-İstinaf başvurusu kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde yapılmalıdır.

-DİKKAT:

- İvedi yargılama usulüne tabi davalarda verilen kararlar

-Merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılamaya tabi davalarda verilen kararlar

TEMYİZE TABİDİR.

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **İSTİNAF**

- **İnceleme kapsamı;**

- a) Maddi vakıanın gerçekliği
- b) Delil değerlendirmesi
- c) Hukuka uygunluk

İSTİNAF İNCELEMESİNDE KARARLAR

- **İSTİNAF TALEBİNİN REDDİ**

➤ İlk inceleme mahkemesi kararının hukuku uygun olduğu sonucuna varılırsa İSTİNAF TALEBİNİN REDDİNE karar verilir.

İSTİNAF İNCELEMESİNDE KARARLAR

- **İLK DERECEYE GERİ GÖNDERME KARARI VERİLEN HALLER;**
 - İlk inceleme üzerine verilen kararın (süre aşımı, menfaat gibi) hukuka uygun olmaması
 - Görevsiz veya yetkisiz mahkemece karar verilmiş olması
 - Reddedilmiş veya yasaklanmış bir hakim tarafından yargılama yapılması

İSTİNAF İNCELEMESİ

- **İSTİNAF MERCİİ TARAFINDAN
YAPILAN İKİNCİ İNCELEME**

➤ İlk derece kararı hukuka uygun bulunmazsa mahkeme kararı kaldırılarak esas hakkında yeniden bir karar verilir.

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **TEMYİZ**

-Kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde yapılmalıdır

DİKKAT

**İvedi yargılama usulünde 15 gün
Merkezi ve ortak sınavlarda 5 gün**

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **TEMYİZ**

- İYUK md. 46'da sayma suretiyle belirlenen işlemlere karşı *(örneğin 2021 Yılı için 192.000 TL üzerindeki vergi davaları)*
- Danıştay'ın ilk derece sıfatıyla baktığı davalar
- İvedi yargılama usulüne tabi davalarda verilen kararlar
- Merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usulünde verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulur.

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **TEMYİZ**

- İnceleme kapsamı;

a) ~~Maddi vakianın gerçekliği~~

b) ~~Delil değerlendirmesi~~

c) **Hukuka uygunluk**

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **TEMYİZ**

➤ Verilecek karar türleri

a) Onama (düzelterek onama)

b) Bozma

OLAĞAN KANUN YOLLARI

- **TEMYİZ**

- **BOZMA SEBEPLERİ**

- a) Görev veya yetki dışında bir işe bakılmış olması
- b) Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyecek etkileyecek nitelikte hata veya eksiklik yapılması
- c) Hukuk kurallarının yanlış uygulanması veya hiç uygulanmaması

OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

- **YARGILAMANIN YENİLENMESİ (İYUK m. 53)**
 - ❖ **Yargılamanın yenilenmesi sebepleri (60 günlük başvuru süresine tabi olanlar)**
 - Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen **bir belgenin** kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,
 - **Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün,** kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,

OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

- **YARGILAMANIN YENİLENMESİ (İYUK m. 53)**
 - ❖ **Yargılamanın yenilenmesi sebepleri (60 günlük başvuru süresine tabi olanlar)**
 - Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir **hile** kullanmış olması,
 - **Vekil veya kanuni temsilci olmayan kimseler** ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,
 - **Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hakimin** katılmasıyla karar verilmiş olması,

OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

- YARGILAMANIN YENİLENMESİ

- ❖ Yargılamanın yenilenmesi sebepleri **(Bir yıllık başvuru süresi öngörülen)**

- Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya hüküm aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi **(süre kesinleşmeden itibaren başlar.)**

OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

- **YARGILAMANIN YENİLENMESİ**

- ❖ **Yargılamanın yenilenmesi sebepleri (On yıllık başvuru süresi öngörülen)**

- Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması

OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

- **KANUN YARARINA TEMYİZ**

- ❖ Başvuru süresi sınırlandırılmamıştır.
- ❖ Tarafların hukuki durumlarını etkilemez.
- ❖ Verilen karar yargılamanın yenilenmesi sebebi oluşturmaz.

*Sağlıklı günlerde, yüz yüze eğitimlerde görüşebilmek
dileğiyle...*

Av. Arb. Dr. Y. Burak ASLANPINAR

e-posta: burak@aslanpinar.com

web: www.aslanpinar.com